

לדעתה דכבי אלה בדבר שאינו עיקר הפירו ואין ראוי לזכר עליו צפה"ע אף אם נעשי הדעתה דידו ואין הגידון רק אם לזכר צפה"א או שהכל וזכה מכרעת הא דלא נעשי הדעתה דכבי אבל הכא משו"א הוא עיקר הפירו וזה לא מלינו שיהא חזק שיטעו הדעתה דידו, וגראה דזו כונה הרשצ"א שם צהשצ"א, אי"נ כונה הרשצ"א שיש צפרי הגמור גם גוף הצובר ונמלא שאוכל לעולם את הצובר בסוף והלכך אף כשאוכלו בזמן מוקדם מקרי נעשי אינשי הדעתה דידו, ובשקדים המתוקים שקליפתו ראוי לאכילה בקטנותו אם אוכל אותו מצדך שהכל שאין סופו לאוכלו וגם אינו עיקר הפירו.

ואם הסמדר מר וטפון וממתיקו ע"י האור כ' המ"א סי' ר"ב סק"ה דמצדך שהכל ואט"ג דהוא גוף הפירו כיון דהשתא לא הוי לזכר עליו צפה"ע אלא משום שמתקנו אחינו עליה צעינן שיהא רוב המין עומד לאכלו ע"י תיקון וכמו קור ששלקו וגרשינים שמתקן וכמש"כ לעיל וגראה דאין נפקותא אם ראוי קנת או אינו ראוי כלל כל שאין ראוי לזכרה צפה"ע לא מהני מה שמיתקן שיטעו לזכרה צפה"ע ואף אם ראוי כמו שהוא לזכרה צפה"א ומתקן אינו חוזר לצפה"ע וביד אפרים לא כתב כן.

ה) חולין ק"ך ז' והשביעית משקין היו"א מהן כמותן, פרש"י לענין קדושת שביעית ומסקינן דהיא פלוגתא דר"ה ור"י לענין תרומה וצטרס וערלה ומיכו לענין שביעית אפשר דילפינן מהלכ ואיך כיון שהוא איסור הבא מאליו וכמש"כ מעשרות סי' ז', וה"ה ל"ל למילף שביעית לחייב את המשקין היו"אין נהי דזיע בעלמא הוא מ"מ הא דין שביעית אף צמינו לצעין כל שהגאתו וביטורו שיה וכו"ה דוקא כשגדל לכך מתהלה אבל גדל לאדם ונפסל מאדם אינו קדוש, הא אמר בירו' שביעית פ"ז ה"ה דקניצתא דירקא קדשי מדין מאכל בהמה, וע"י שביעית סי' ט' סק"ד, וה"כ משקין היו"אין אם אינן אוכלין הוי אכילתן כשאר תשמיש אדם שהרי עומדין לאכילה, וי"ל דזיע בעלמא אינה פוגמת אכילתן שהרי מצרכין עליהן שהכל כדאמר ברפוח ל"ה א' אלא דלא אמרה תורה דיגיס על זיע ואינו עיקר הפירו והלכך גרישו ממיני לצעין או אוכל שנפסד ומיוחד טחה לבהמה דהתם איכא גוף הפירו, הדע שהרי אמרו פסחים כ"ד ז' דגם צערלה אין הזיע אסורה אט"ג דאסור בהנאה וע"כ אכילתו הנאה כדאמר פסחים שם דאפי' למאן דמהייב שלא כדאי"ג זיע מותר אלא דלאו פירו הוא, ומה שהקשו תו' חולין ק"ך א' ד"ה אלא, דהא חזן אסור בהנאה אינו אלא בהמה דכל גופו קיים אלא דאנו צאין לפוטרו משום דכתיב אכילה אבל זיע אף דבר האסור בהנאה מותר וגם י"ל דדבר הקדוש בק"ש משום אכילה אם אין אכילתה הגונה בעל תשמישה כולו.

והר"מ כתב דין שביעית צפ"י מה' מ"א ככ"ב לענין ספיהין וגראה דמודה הר"מ דגם לענין ק"ש איירי בצרייתא אלא נקט מידו דאיסור אכילה.

והנה הנסחטים מתפוז והצרותיהם ודאי יש צדן ק"ש אפי' אח"ל דילפינן שביעית מערלה ותרומה מ"מ איסור דרצן איכא, ואי ילפינן מהלכ ושרלים איכא ק"ש מה"ה [בזמן דשביעית מה"ה] והנה נחלקו הראשונים בדין משקין היו"אין, דעת תוס' חולין ק"כ דדוקא היו"א ע"י מליחה וסחיטה אבל היו"א ע"י צישול היינו טכ"ע דאסור מה"ה וזו נראה כונה גוף צרכות ל"ע א' ד"ה מ"א, וזו דעת הרא"ש שם, והא דנסחפק הרא"ש שם צפרי העץ שצנן אי מצדך על מומיהן צפה"ע נראה דספיקו לענין צרכה דוקא כיון שאין עומדין לכך ואין כאן רק טעם אבל לענין איסור ס"ל דחשיב טכ"ע, אבל דעת הרשצ"א בחי' שם ל"ה א' דאין חילוק בין משקין היו"אין ע"י צישול או ע"י סחיטה אלא החילוק בין עומדין לכך או לא וכל שעומדין לציסול משקין היו"אין ע"י צישול חשיב עיקר הפירו ואמרינן צו טכ"ע ומצרכין על טעמו צפה"ע, וכל שאינו עומד לכך חשיב זיע ואף טעמו ע"י צישול חשיב זיע ומשמע דאם עומד לסחיטה נמי היו"א מהן חשיב פירו וכ"מ צ"ל הרשצ"א שם, ומיכו משמע שצ"ה קמ"ד ז' דכל פירות זולת זיתים וענבים אינן עומדין

לסחיטה ואפי' תותים ורמונים וכדאמר בהדיא פסחים כ"ד ז', אבל יש לעי' לדעת הרשצ"א אם דרכן צישול אי חייב אף על היו"א מהן ע"י סחיטה וגראה דכיון דאין דרכן צחיטה היו"א ע"י סחיטה חשיב זיע, וי"ל לדעת הרשצ"א הא דמצרכין צשרלים לזין היינו צאין עומד לכך.

ויש לעי' לדעת הרשצ"א אם זהו דין מוכרע שאין כל הפירות עומדין לסחיטה ואף אם ישנה הדבר בדור מן הדורות בעלה דעתם או דייגינן הדבר בכל דור ומהא דפריך עירובין כ"ה א' ובבל הוי רובא דעלמא וכן שצ"ה קמ"ד ז' משמע דאין מתחשבין בדורות עברו וה"כ אם נשתנה הדבר נשתנה הדין ולפ"ז י"ל לדעת הרשצ"א דמין של תפוז"ו הוי ככלל עומד לסחיטה בזמנו [אם רוב תשמישו צכך דאם הוא מיעוט לא מלינו חילוק בין מיעוט מועט למיעוט מרובה ואפשר דמיעוט המזוי סגי אבל צנמי פסחים כ"ד נקט תותים ורמונים משום דאיכא דסחיט לכו ומשמע דהוא מיעוט המזוי ואפשר דא"ל רוב תשמישו אלא רוב בני אדם משמשינן למסקה ואף אם הוא מיעוט ואפשר דכל שרוב צמ"א ניהא לכו צמשקין כמו צפירי מקרי עומד לסחיטה, וי"ע].

ואפשר דיש נפקותא וזה לקולא אי מותר לסחטן שביעית שאם מצרכין עליהן בורא פרי העץ וחשיב עיקר פירו י"ל שדינו כלעשות תמרי טרימא דמותר כדאמר ברכות ל"ח א' ומיכו לדעת תו' והרא"ש משמע דאף אי רובן סוחטין חשיב זיע וה"כ אסור לסחטן אפי' אח"ל דשביעית לא פקעה מהן משום דילפינן מהלכ ושרלים מ"מ חשיב משנה מצרייתו ואט"ג דאוכלי אדם מותרין לצייעה התם מצדד את הפירו בהנאת לצייעה אבל הכא צשעת סחיטה מפסיד הפירו וגם כשהוא נהנה אינו נהנה אלא מזיעת הפירו והפירו הוצערה מן העולם שלא בהנאה, ומיכו פרי שצומד לצייעה מותר לסחטו לצייעה דלענין תשמיש לצייעה לא שייך הגדרים שצאכילה וגם משקב היו"א הוא עיקר הפירו כלפי ענין הצביעה.

אמנם נראה דלא חשיב יולא מהן אלא צנשמר צמלאכחו שלא יכנס כל גוף הפירו לחוך המשקב וכן הוא דריכת ענבים צנת וזיתים צצד שאינו ממשמם גוף הפירו אלא כובש את הליצור של ענבים כדי שי"א הללג אבל אם ממשמם את כל הפירו לחוך הקערה ולא נשאר רק הקרומין היינו ריסוק כל הפירו והיינו טרימא ואט"ג דמשקרא אוכל והשתא משקב מ"מ לא מקרי הפסד והא דצעינן קרא בהמה את ההלכ היינו משום דכתיב אכילה וכמש"כ תו' חולין ק"ך ז' צשם הר"ש אבל הוא עיקר הפירו וצתפוז"ו לעולם הנאה אכילתו הוא כעין שתי' ולא מקרי משנה מצרייתו, [ויש עוד לזכר דעת הראב"ד דלא נאמר זיע בעלמא אלא ציו"א מאליו ולא צסוחע וכוונתו ז"ל דלר"י דלא התשיצה תורה משקין היו"אין ע"י סחיטה פירו מסחצר דהיו"א מעלמו זיע הוא אפי' לענין צרכה ואפשר דאף ר"ה מודה צו והוי דצרי הר"ה כדצרי הרשצ"א דמדדשא דקראי ילפינן טעמא אלא דלדעת רשצ"א ילפינן דגם הנסחטין חשיבא זיע ולדעת הר"ה דוקא ציו"אין מעלמו ומיושב קו' רשצ"א שם אלא שפדיין קושיא רשצ"א מהוספתא קיימת].

ודעת תו' חולין ק"כ ז' ג"כ בהרא"ש דטכ"ע עדיף מזיר וכ"ד ברין חולין שם מיכו אפשר דמודים לסצרה רשצ"א דצמיוחד למשקים ולזירים א"ל ריבוי"א אלא דס"ל דצשר המתצשל הצשר עיקר ולא מקרי עומד לסחיטה אף שאוכלין את הרועצ ולכך יהצו טעמא דהיו"א ע"י צישול חשיב עפי עיקר פירו וכמש"כ לעיל.

ולמאי דמצוחר צתוס' וצרי"ן דהיו"א ע"י מליחה הוי כמשקב היו"א מעלמו ולריך ריבוי [וגראה דה"ה כבוס] הדין נוהן הפירות שמלתן וכצנן ונתנו טעם צמים אינו מצדך צפה"ע אף לדעת הרא"ש אבל כצ"י סי' ר"ב ז' לדעת הרא"ש אפי' שראש צמים ול"ע מ"ל הא, ואפשר דלמאן דילוף טכ"ע מקרא דמשרת הכי מוכת, אבל י"ל דשאני ענבים דלעולם משקין היו"אין מהן כמותן, ואפשר דצנש עדיף ממליחה.

מן האמור נלמד דסחיטה תפוז"ו הנכוה שמערין כל האוכל לחוך הכוס ואינו נשאר רק הפסולת הדעה נוטה שיש לו דין ריסוק של פוידל"א שנחלקו צו הפוסקים או"ה סי' ר"ב ס"ז ודעת רמ"א

שם דהעיקר דברכתו צפה"ע ומותר לעשות פוידל"א מפירות שביעית ומתרומה.

ואף אם לא השיב רק סחיטה עדיין במחלוקת שנוי' דלדעת רשב"א דכל שרוב משמשין אותו להוליא המשקין השיב פירי מותר לסחוט המיוחדין לכך אף בתרומה ושביעית.

ואפשר לזכור דפליג עלי' דהרשב"א, ולמעשה צ"ע. ולימון עדיף טפי שאין דרכו לאכלו כולו אלא לעולם המין שלו עיקר.

ובכל זה נראה דא"ל רוצה דעלמא אלא סגי בזה שנהוג באחרת ידי' דלא נחלקו חכמים עלי' דר"א בקוליס צכרם אלא או דיינין לכו לכל העולם בשביל מקום אחד אבל מקום שמקיימים הכל מודים וכמש"כ הר"מ פ"ה מה' כלאים ה"ח ומיהו לריך שיבא באופן שאם היה כל העולם נמלא בתנאי מקום זה היו ג"כ סוחטין וכמש"כ חו' שבת ל"ב ב', וכמש"כ ה"ח ס"ה ש"ך.

אמנם נראה דהכי דסברי דנתרסק לגמרי מצדן שהכל [ע"י אר"ה ס"ה ר"ב ס"ז בהגה'] ע"כ סברי דגם לענין עולה פטור עליהו וכן לענין תרומה אין חייבין עליהו דהא בגמ' ברכות ל"ה א' מצוחר בהדיא דלר"א מצדן צפה"ע על דבש חמרים אע"ג דדבש הנסחט מרוסק יותר מתמרים שריסקן אלמא דאין בברכה תלו בקיום הורה אלא תלו אי השיב עדיין פירי בכל דיני התורה, וכל דיוקו של התה"ד הוא מפרש"י על ערימא הנאמר לענין תרומה וכ"מ ברשב"א דלדעת הראש"ד דמשקין היוצאין ע"י סחיטה אין זע"מ מצדן עליהן צפה"ע וא"כ ע"כ הני דסברי שברכתן שהכל ס"ל דזהו בכלל מי פירות לכל דיני התורה, והני פוסקים דפליגי לענין ברכה תלו צ"י תירוצי התו' בחולין ק"ך ב' דלדעת הר"ש שם המחה את החמץ לא השיב זע"מ בעלמא מסבחה אלא משום דתחיב אכילה וא"כ בכלאים חייב בהמחה הפירות וה"ה לענין ברכה זע"מ בעלמא, ואמנם כבר כתב המ"ב שם דהעיקר נקטין דאף בנתרסק לגמרי למשקה מצדן צפה"ע וא"כ הוא עיקר הפירי ומותר לרסק תרומה דזהו בכלל ערימא.

עוד יש לומר דגם הר"ש מודה להרשב"א דהכי דעיקר דרכו בסחיטה השיב פירי והא דהולך הרא"ש למייבב טעמא צמי שליקה משום טכ"ע דהתם אין דעתו על המשקין היוצאין אלא לאכול את הירק המבושל והמשקין הן רק טפל אללו אבל אם כל דעתו על המשקין השיב פירי הדע שברי בסוכר ס"ל להעיר צפה"ע משום דזהו עיקר פריו ולא השבין לי' זע"מ דאע"ג ד"ל דשא"ה שאין שם פירי אחרייתא אבל לא מסתבר לחלק שברי מה שיעקרו פירי אינו פוגם את המשקה היוצא ממנו אלא כל שיעקר האכילה הפירי והמשקה היוצא אין צני' אדם דעתם עלי' השיב זע"מ אבל כשרוב צני' אדם יחבי הצנחתם על המשקה ונהנין זה כהפירי לא גריעו היוצא מהפירי מהיוצא מתקנים וכיון דהרשב"א הכריע הדבר ואין לנו הכרח שהרא"ש חולק למעוטי בפלוגתא עדיף.

ואמנם צמ"ב ס"ה ר"ה ס"ג כתב צ"מ אחרונים ז"ל דהרא"ש חולק אף בדרך למסחטניהו אבל לא מליני הכרח לזה ובה"ד ס"ה כ"ע מצוחר בהדיא דכל שדרקן לרסקן לגמרי מצדן עליהן צפה"ע אף שדעת התה"ד דנתרסקו לגמרי חשיבי כמשקין היוצאין ומצוחר דבדרך למסחטניהו נמי חשיבי פירי.

סימן לד

א) ברכות מ"ד א' מחי' אבל עניים כ"י מצדן עליהן ג' ברכות, נראה דאילו מצדן כנוסה צה"מ שעל הפת, אלא כנוסה השייך להן, כמו נוסח מעין ג' לידון, אלא שמסדרן צ"י ברכות, ואפי' דיעבד אין צה"מ פוערתן כמו דקיי"ל דברכת מעין ג' אין צה"מ פוערתה, ואף אם לריך לצדן צה"מ בשביל אכילה הפת מ"מ לא נפטרו הפירות [ע"י מש"כ צ"מ ל"ג ס"ה כ"ז] מיהו בחמרי ובמעשה קדירה וצ"י נפטר צה"מ [וכמש"כ לעיל שם].

ומפרש"ינן עטמא דר"ג דס"ל דלמדת זכרתי קאי גם על ז' מינין הנזכרין שם, ורצון ס"ל ארץ הפסוק הענין, נראה דלדעת הפוסקים [צ"ב ס"ה קל"א] דבברכה מעין ג' יוצא מה"מ צה"מ, דמנין ברכות אינו מה"מ, ע"כ צ"ל דברכה מעין ג' צ"י המינין לאו דאורייתא, דא"כ אין חילוק מה"מ, בין ז' מינין לפת, ומאי קאמר ארץ הפסוק הענין, אבל אי מינין הברכות מה"מ, י"ל דהפסוק הענין היינו דסגי בברכה אחת מעין ג' ואפי' אי סגי צה"מ בברכה אחת מה"מ, מ"מ י"ל דבלתם חייב להזכיר באותה ברכה מזון וארץ ירושלים, כמו שכתב בחידושי רע"א ס"ה קל"א, וצ"י מינין סגי בברכה כל דהו, מה"מ, מיהו נראה דברכה מעין ג' לרצון, לאו דאורייתא, והא דאמר, ברכות ל"ה, אתיא מו' המינין, היינו שנימא דברכת קאי עלי', אבל למסקנא אינו קן, ומש"כ בדרישה ס"ה ר"ט, דברכה מעין ג' הוא מדרשא אחרינא, או הללמ"מ, ל"ע, דאיה מלינו, דהוא מה"מ, עד שנימא דהוא מדרשא או מהלכה, וגם לא יתכן שלא יציאו ר"ל בגמ' אותה דרשא או הלכה, וכ"מ בביתור הגר"א ס"ה ר"ט, שהסכים דברכה מעין ג' לא"ד, כסחימת השו"ע, ומשמע שם דגם לר"ג אינו אלא אסמכתא שו"ע. (ב) ויש לשי' בהא דפריך שם ל"ה ב', בהא דקאמר יין סעיד, אלא מעתה נצריך עלי' ג' ברכות, ומאי קושיא, הלא כל ברכה היון אינו אלא דרבנן, ואף אם היא דאורייתא, הלא ע"כ צ"ל, דקרא דארץ הפסוק הענין הוא דרשא גמורה, למעוטי ג' ברכות, אי מנין הברכות הוא דאורייתא בפת, או למעוטי דא"ל להזכיר כל ג' בברכה, אם גם בלתי אין המנין מעכב מה"מ, ושפיר ניחא דאין מצדן ג' ברכות על היין, ועוד קשה צמ"כ הר"י דדיעבד צה"מ פטר את היין, מהא דקאמר הכה דהיה ראוי לצדן ג' ברכות על היין, אי לא משום דלא קצבי סעודתא עלי', ומאי ראי' היא ז', ובי דמצדן ג' ברכות, מ"מ אינוו צנוסחת צה"מ, וכמש"כ לעיל לר"ג דאית לי' ג' ברכות בכל ז' מינין, לכן נראה דהא דקאמר נצריך עלי' ג' ברכות היינו כיון דסועד שייך שפיר צ"י נוסחת צה"מ כמו על הפת, והו"ל לקצוע לכו צה"מ, ואף אם נימא דלריך לחלק בין דאורייתא לרבנן, מ"מ ניתקין להו מעין ג' צנוסחת צה"מ, והא דקאמר נצריך עליו ג' ברכות היינו דמסתבר לקצוע עלי' צה"מ כיון דשייך צ"י טפי והיא משווחת מברכת על הגפן, ומשני דלא קצבי עלי'.

ג) כבר נמצא דבחמרי ויין ודייסא, צה"מ פוערתן, וכחצו הפוסקים, דבברכה הן לחודא ילא, ונראה דכן מוכרח בסוגיא לעיל י"ב, דקאמר פתח בדנהמא וסיים בדחמרי ילא, ואם איתא דבברכה הן לחודא לא ילא, א"כ ה"י, כשאמר, צה"י אמ"ה, היה צנוטה להודות על הצי"ן לחוד, ואח"כ כשסיים בברכה מעין ג', ע"כ חסר בברכה הארץ שם ומלכות, דשם ומלכות שהזכיר, לא היתה כונתו רק על המזון, וע"כ דבברכה הן לחודא, היה נפיק, וצ"י מ"ב הקשה לשיעת הפוסקים דמעין ג' דאורייתא, איך ילא בברכה הן לחוד, ולפי מש"כ לעיל, דבברכה כל דהו סגי מה"מ, ניחא, מיהו אין לומר דסוגין איירי דלא אבל כדי שביעה, דמסתברא דחכמים לא הלכו באוכל כשיטור, בין שצב ללא שצב, ואי שביעה לא ילא בברכה הן, גם בפחות משביעה ל"י כיון דאכל כשיטור, ואע"ג דמלינו שחלקו צפ"כ, בין קצב עליו ללא קצב, שא"ה דפת גמור הוא אלא שופני שאין קוצטין עליו, הטהיקו ממנו צה"מ. והלכך כשקצב עליו, מצדן צה"מ, אבל דבר שברכתו ראוי לו בין שביעה בין בלא שביעה, ותקנו עליו ברכה א' שביעה ובל"ש, אין חילוק דיעבד בין שצב לל"ש. [יש לומר דכל ברכה שברכות סמוכות לה, כיון שהסמוכות א"ש שם ומלכות צתלהן, י"ל דשם ומלכות שצפתיהת ברכה ראשונה, הוא על כל הברכות הסמוכות, ולפ"ז אין ראי' מהא דפתח בדנהמא כ"י דברכה הן לחודא פוערת לחמרי ולא עיינתי כעת]. ד) ונראה דדוקא כשצדן ברכת הן, ילא, אבל אם צדן צניסה מעין ג', ודלג בארץ ירושלים, לא ילא, כיון דשניה מטבע שטבעו חכמים, ויש להסתפק צפ"כ, אם ילא צה"מ לחודא, דכיון דהוא פת גמור, אלא מפני שאין קוצטין עליו, מחושב עליו טפי ברכה מעין ג', י"ל דלא הפקיעו חכמים חו"ב של הזכרת כל ב'.